

НЕ ЗАБРАВЯЙТЕ, НО НЕ ОТМЪЩАВАЙТЕ!

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЯ

Брой 8 • год. CII • 21 април 2023 г. • цена 1 лев

www.stdbg.org

Печатно издание: ISSN 1313-7611 • Онлайн издание: ISSN 2815-2638

АПРИЛСКАТА ЕПОПЕЯ – ВЕЛИЧИЕ НА БЪЛГАРСКИЯ ДУХ И ВОЛЯ ЗА СВОБОДА

КАПИТАН I РАНГ О.Р.
ПРОФЕСОР Д.ПС.Н. ИНЖ. ИЛИЯ ПЕЕВ

КАПИТАН ОТ АРТИЛЕРИЯТА О.Р.
ИЛИЯ СТЕФАНОВ, МАГИСТЪР ПО ИСТОРИЯ

През 2023 година България отбелязва 147-ата годишнина от Априлското въстание, избухнало през 1876 г., което разкрива пред света величието на българския дух и воля за свобода след 500 годишно турско робство. Кървавият подвиг на българите оставя след себе си 30 000 жертви, 80 опожарени и 200 напълно унищожени села.

Априлското въстание (20 април ст.ст., 1 май нов ст.) 1876 г. е своеобразен връх в българското национално-освободително движение през епохата на Възраждането. Народният бунт за независимост е еманация на българския дух и намира силен отзвук в Западна Европа и особено в Русия. Хиляди знайни и незнайни герои отдадоха живота си за отвоюване на нашата свобода и независимост и възстановяване на българската държавност.

Априлското въстание през 1876 г. задълбочава Източната криза, а неговият успех е в международния му отзвук, постигнат с героизма на многохилядните жертви.

Пророчески се оказаха думите на Георги Бенковски от 2 май 1876 г. „Моята цел е постигната. В сърцето на тиранина аз отворих такава люта рана, която никога не ще заздравее; вече никой няма да може да спре Русия да освободи България – нека тя да заповеда!“

Изпратената от Христо Ботев телеграма на 17 май 1876 г. (29 нов стил)

до френския „La Republique Francaise“ („La Republique Francaise“) и швейцарския вестник „Журнал дьо Женев“ („Le Journal de Geneve“) известява на европейските държави, че „отиват на помощ на въстнали братя българи, които отдавна се борят със своите петвековни тирани за своята човешка свобода и народни права. Телеграмата отразява и вярата на Ботевите четници, че европейските образовани народи и правителства ще да им подадат братска ръка.

Само една година след жестоко потушаване на Априлското въстание 1876 г. Русия обявява война на Османската империя, на 3-ти март 1878 г. се подписва Санстефанския мирен договор и на политическата карта на света за трети път се възражда за нов живот Държавата България!

През 1876 година е съществувала огромна опасност героичните подвизи на участниците в Априлското въстание и четата на Христо Ботев, както и жестокостите на турците, да бъдат напълно прикрити и забравени. Такива намерения е имала Османската империя и затова не е допускала нито един чужденец (дори и с дипломатически статут) през първия месец след масовите избивания, като е разчитала на ужаса от погрома на въстанието и безропотното мълчание на раята.

Създадена е Международна анкетна комисия за разследване на турските зверства над българското население. при потушаването на Априлското въстание през 1876 г.

Едни от най-великите хора на епохата изразяваха защитата си за българската кауза.

Виктор Юго, Джузепе Гарибалди,

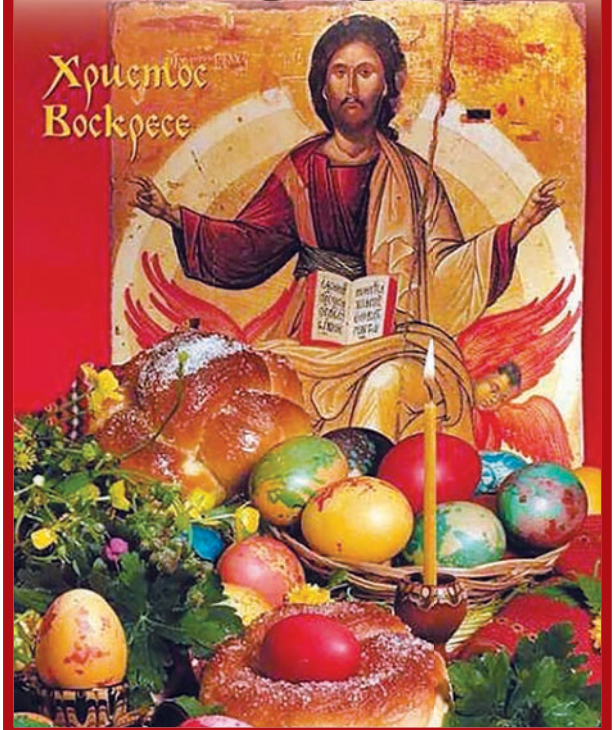
княз Ото фон Бисмарк, Уилям Гладстон, княз Алексей Николаевич Церетелев, Джанюариъс Алоуишиъс Макгахан, Юджийн Скайлер, граф Николай Павлович Игнатиев, Хорас Мейнард, Чарлз Дарвин, Лев Николаевич Толстой, Фьодор Михайлович Достоевски, Иван Сергеевич Тургенев, Дмитрий Иванович Менделеев, Константин Иречек, Уолтър Беринг, Иван дьо Вестин, Жул Верн, сър Едуин Пиърс, Всеволод Михайлович Гаршин, Василий Иванович Немирович-Данченко, художникът Василий Василевич Верещагин, Иван Сергеевич Аксаков, Оскар Уайлд, журналистите Емил Жиранден, Жан Петри и Жан дьо Вестин, полският художник Антони Пиотровски рисувал Баташкото клане след повече от едно десетилетие, тримата пратеници на френския седмичник „Илюстрацион“ – военният журналист Людовик Ригондо заедно с художниците Пол Кауфман и Л. Е. Петрович, българските студенти и преподавателите от Роберт колеж, и др. са само част от имената на най-видните представители на тогавашния европейски свят, които застават зад справедливите искания за свобода на българския народ.

Всички тези и стотици други хуманисти изиграват огромна роля за възстановяване на българската държавност и за възникването на Третата българска държава, за появата на България отново на политическата карта на света!

Жестокостите на турците след Априлското въстание не остават скрити за света. Сведенията за тях дават първи дипломатическите представители на чуждите страни в империята и журналистите на големите европейски вестници.

Продължава на 2-а стр.

ЧЕСТИТО ВЪЗКРЕСЕНИЕ ХРИСТОВО!

ЕНЦИКЛОПЕДИЯ „ТРАКИЯ“, Т. I

Съюзът на тракийските дружества в България и Тракийският научен институт са организации, чиято стратегия включва защита на българщината и православието, популяризиране тракийското историческо и културно наследство, защита на човешките и имуществените права на тракийци и техните потомци. Реализирането на стратегията включва издаване на книги и справочници, в които се съхранява паметта и историческата истина за трагедията на тракийските българи и техните борби за освобождение и съхраняване на българския дух.

Продължава на 2-а стр.

НАЦИОНАЛЕН СЪВЕТ НА ТМСБ ПРИ СТДБ

Съпредседателите на ТМСБ при СТДБ свикват Национален съвет, който ще се проведе на 20.05. (събота) 2023 г., от 11,00 часа в гр. Стара Загора, ул. „Ген. Столетов“ 30, (до седалището на Тракийско дружество „Одринска епопея“ – Стара Загора) при следния

ДНЕВЕН РЕД:

1. Отчет за дейността на ТМСБ при СТДБ за периода 26.11.2022 г – 20.05.2023 г.

Докладва: Цанко Атанасов – съпредседател

2. Приемане план-програма на ТМСБ при СТДБ за 2023 г.

Докладва: Цанко Атанасов – съпредседател

3. Разни

В случай на липса на кворум, заседанието на НС на ТМСБ при СТДБ ще се проведе от 12.00 часа на същото място и дата, при същия дневен ред и решенията ще бъдат законни, колкото и членове да се явят.

Съпредседатели ТМСБ при СТДБ

Продължава на 2-а стр.

АПРИЛСКАТА ЕПОПЕЯ – ВЕЛИЧИЕ НА БЪЛГАРСКИЯ ДУХ...

Продължение от 1-а стр.

Анкетните комисии, които обикалят въстаналите области, отразяват в своите доклади потресаващите факти на жестоката трагедия.

В повече от 200 европейски вестника са публикувани над 3000 статии, доклади и репортажи, разкриващи истината за потушаването на българското въстание. Тази истина е толкова страшна, че дори официална Европа е стресната, а дори и през XXI век е ужасяващо да се четат публикациите и донесенията от онова жестоко време.

Правителството на Бенджамин Дизраели защитава целостта на Османската империя и се обявява срещу националноосвободителните движения на балканските народи. Въпреки пламенните призови на стотици интелектуалци в защита на българите, той омаловажава жестокостите на турците при потушаването на Априлското въстание през 1876 г. Бенджамин Дизраели не само омаловажава кланетата, но и заявява, че българите са не по-малко отговорни за тях. Тези твърдения са опровергани и манипулацията е разобличена от свидетелствата на стотици очевидци и докладите на много дипломати, журналисти, политици, писатели, художници, учени и други видни интелектуалци от тази епоха.

Тук трябва да подчертаем разобличителната сила на статиите на Христо Ботев по политически и обществени въпроси, които разобличаваха фалша и лицемерието и отстояваха справедливото решение на източния въпрос, с което ще се решат и много други социални, международни и икономически въпроси. Нека да приведем няколко конкретни факти и доказателства, които и днес служат за пример как смело трябва да се разобличават лъжите и манипулациите на властите и да се отстоява истината, да се защитават онеправданите и да се воюва срещу подгизничеството под каквато и да е форма:

1) Княз Ото фон Бисмарк, публична реч пред Райхстага на 5 декември 1876 г.: След извършените злодеяния на черкестите в България, за Османската империя вече няма място в Европа.

Ото фон Бисмарк казва и друго: Аз съм убеден, че Русия няма да ви остави в беда и ако трябва, ще действа със сила, тя ще извади меч. А ние сме нейни приятели и ще я подкрепим.

На Железния канцлер Бисмарк принадлежат и думите: На Балканите трябва да гори огън, за да може Германия да топли ръцете си.

2) Великият революционер Джузепе Гарибалди изпраща нарочна телеграма, с която изказва съчувствието си към българския народ. На 17 август 1876 г. от остров Капрера Гарибалди пише:

„Батак беше с 9 хиляди жители, сега са 1300. На 7 хиляди човешки същества е изгаснал животът, но къде се намираме, не се ли свършват още завоеванията на ятагана, на содомството, на кола, на горилищ-

то, на безчестното от всякакъв вид“.

3) Уилям Гладстон пише през есента на 1876 г. брошурата „Българските ужаси и Източният въпрос“, а през април 1877 г. я издава със заглавието „Уроци по клане или изложение за конфликта между Портата и България през май 1876 г.“

4) Оскар Уайлд написва „Сонет за клането на християните в България“ (On The Massacre Of The Christians In Bulgaria),

5) Тургенев създава романа „В навечерието“ („На кануне“). По повод Баташкото клане той пише сатиричното стихотворение „Крикът в Уиндзор“.

6) Виктор Юго, реч пред парламента на Франция, произнесена на 29.08.1876 г.: Необходимо е да обърнем внимание на европейските правителства на един малък факт, който те не забелязват. Този факт е: Унищожение на един народ. Къде? В Европа. Този факт има ли свидетели? Само един свидетел – целият свят. Правителствата виждат ли го? Не! Кога ще свърши мъченичеството на тази малка, но героична нация?

В Германия, Англия, Франция, Русия, Италия, Австро-Унгария и САЩ се надига огромно възмущение срещу Портата. Политици, писатели, учени се обявяват в защита на българите. Организирано се събирания, митинги и парламентарни дебати. Жестокостите на турците след Априлското въстание 1876 г. не остават скрити за света.

Благодарение на такава ярка защита на българската национална кауза, се поражда мощна световна реакция, която дава основание на Русия да се активизира за решаването на Източния въпрос и на 12 април 1877 г. тя обявява война на Турската империя. Благодарение на нейния успешен победоносен край България получава своето Освобождение от петвековното турско робство!

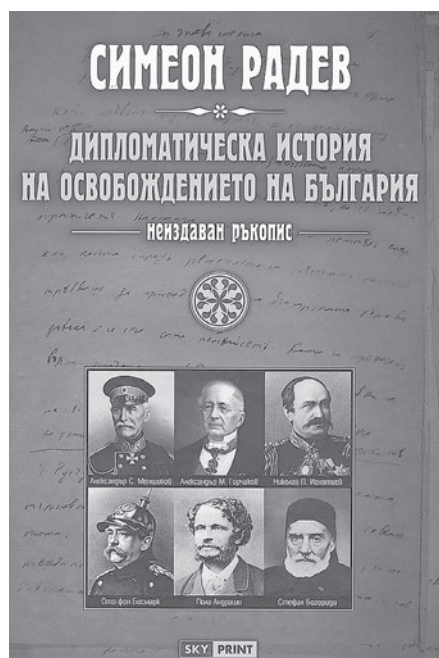
Сред плеядата изтъкнати чуждестранни граждани, застъпници на българската национална кауза, е и Юджийн Скайлер (Eugene Schuyler, 26.02.1840 – 16.07.1890) – американски политически деец и дипломат, който по времето на Априлското въстание 1876 година заема поста на легационен секретар в посолството на САЩ в Цариград и на генерален консул в турската столица.

■ Юджийн Скайлер (Eugene Schuyler, 1840–1890), генерален консул на САЩ в Цариград (Иstanbul), (bulgaria-embassy.org)

Юджийн Скайлер е американски учен, писател, изследовател, журналист и дипломат, един от първите трима американци, които получават докторска степен от американски университет (Йеил, 1861). Скайлер е първият американски преводач на Иван Тургенев и Лев Толстой, бил е дипломат в Москва и Санкт Петербург.

През юли 1876 г. специална анкетна комисия с участието на руския консул в Пловдив княз Алексей Церетелев, секретаря на американската легация Юджийн Скайлер и кореспондента на в. „Дейли Нюз“ – Джанюариъс Макгахан, посещава районите на въстанието.

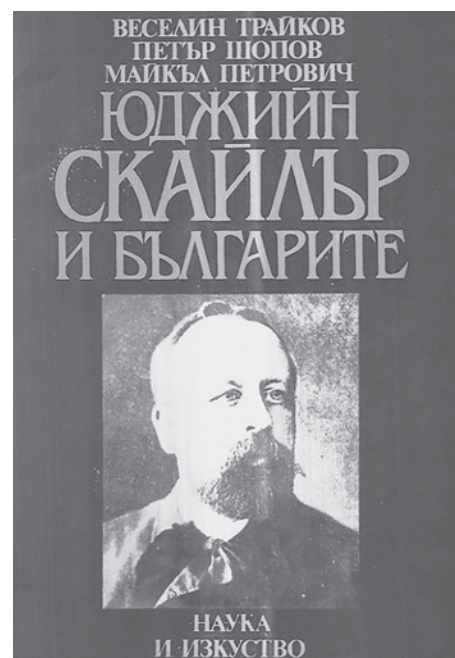

■ Симеон Радев. Дипломатическа история на Освобождението на България (неиздаван ръкопис). Съставители Ива Бурилкова и Цочо Билярски. Издателство „Скайпринт“. С., 2016, стр. 580. ISBN 9789543901173.

Княз Алексей Церетелев заедно с Юджийн Скайлер написват протокол от разследванията и изработват проект за автономията на България.

Оценявайки по достойнство проекта за автономията на България, разработван от княз Алексей Церетелев и Юджийн Скайлер, трябва да подчертаем и ключовата роля на граф Николай Павлович Игнатиев за подготовката и подписването на Санстефанския мирен договор на 3 март 1878 г. Нова светлина върху тези събития, обилна светлина хвърля неиздавания ръкопис на Симеон Радев „Дипломатическа история на Освобождението на България“.

Симеон Радев работи върху този си труд в продължение на две десетилетия и ползва документите в архивите и библиотеките във Виена, Мюнхен, Париж, Лондон, Вашингтон, Санкт Петербург, Москва, Брюксел и Букурещ. В книгата е отразен сблъсъкът между Русия и останалите Велики сили по българския въпрос, дипломатическите борби около Източния въпрос, дипломатическата история на Освобождението на България, възторга на българския народ от Освобождението. С прецизност и откровеност е разкрит образа на граф Николай Павлович Игнатиев, една от най-значителните исторически личности, играли изключителна роля в продължение на няколко десети-

■ Юджийн Скайлер и българите. Изследвания и документи. Веселин Трайков, Петър Шопов, Майка Петровиц. Издателство „Наука и изкуство“. С., 1987, стр. 190.

летия при решаването на Източния въпрос. Симеон Радев подчертава: „В твърде голяма мярка, България дължи нему своята свобода.“

Друг интересен момент в отразяването на Априлското въстание 1876 г. представлява факта, че за иницирането на Специалната анкетна комисия огромен принос имат и българските студенти и преподаватели в Робърт колеж в Истанбул през 1876 г. По това време Османската империя се поддържа със заеми от съюзниците ѝ Франция и Великобритания и българската общност с основание се притеснява от пристрастие и манипулация от техните правителства. Великолепната реч на Виктор Юго ярко и красноречиво показва това.

Поради тези причини, българите в Истанбул се обръщат за помощ към консула на САЩ Юджийн Скайлер, който приема да оглави независимо разследване заедно със своя приятел, американския кореспондент Джанюариъс Макгахан и двамата тръгват за България. И посещават много райони, опустошени при погрома на Априлското въстание 1876 г.

Резултатите от техните наблюдения, беседи и анкети са публикувани още тогава и продължават да се публикуват в по-ново време, което е един много положителен акт за съхранение на историческата памет.

Ще посочим само две от по-новите публикации, които нагледно илюстрират нестихващия интерес на съвременниците към дейността на Юджийн Скайлер и Джанюариъс Макгахан за отразяване на жестокостите на турците към въстаниците и мирното население и разобличаване на опитите за омаловажаване на трагедията на погрома на Априлското въстание 1876 г.:

В това изследване са включени много документи, сред които Докладите на Юджийн Скайлер за османските беззакония по време на Априлското въстание 1876 г.:

– Предварителен доклад на Юджийн Скайлер за събитията в България от 10.08.1876 г.

– Доклад на Юджийн Скайлер за събитията в България – пълен текст, от 20.11.1876 г.

Книгата съдържа много писма и статии, както и личните позиции на авторите.

Продължава в следващия брой

Продължение от 1-а стр.

Част от тази родолюбива дейност е публикуването на том I на Енциклопедия „Тракия“, която представя в синтезиран вид борбата за освобождението на тракийските българи, личностите, участвали в тази борба, прогонването, избиването на хиляди тракийци и ограбване на имущество то им, тяхната съдба след Балканската и Първата световна война до наши дни, различните форми на организация, чрез която те пазят паметта за миналото и се опитват да получат справедливост за станалото с тях.

Автори на Енциклопедията са изследователите проф. д-ист.н. Свет-

ЕНЦИКЛОПЕДИЯ „ТРАКИЯ“, Т. I

лозар Елдъров, проф. д-р Боряна Бужашка, доц. д-р Г. Митринов, д-р Ваня Иванова, д-р Ваня Стоянова, д-р Мария Левкова, д-р Кръстьо Йорданов, д-р Стефан Шивачев, Стоян Райчевски и др.

Редакционната колегия включва имена на изявени български учени: акад. Георги Марков, член кор. проф. Васил Проданов, член кор. проф. Иван Гранитски, член кор. проф. Георги Михов, проф. Стати Статев, проф. д-р Иван Маразов, доц. Геновева Михова.

Енциклопедията е предоставе-

на на българските библиотеки и на представителите на държавните институции, които имат дълг да се ангажират с решаването на тракийския проблем и да формират държавна политика за тракийските българи.

Информацията в научно-справочното издание ще бъде полезна на българските експерти при възстановяване дейността на Смесената комисия по нерешените въпроси между Република България и Република Турция.

Англиският вариант на изданието е изпратен до чуждестранни биб-

лиотеки, до посолствата на европейските държави и до страните, членки на Съвета за сигурност на ООН. Целта е истината за геноцида над тракийските българи да достигне до учените, политиците и дипломатите по света, с надежда, че той ще бъде осъден, и за да се припомни, че тракийският проблем, който повече от 100 години чака своето решение, има и международни измерения.

Научно-справочното издание беше представено на 28 март 2023 г. в Националната библиотека „Св.св. Кирил и Методий“ (вж. с. 4)

ПЪРВИЯТ ТОМ НА ЕНЦИКЛОПЕДИЯ „ТРАКИЯ“ БЕШЕ ПРЕДСТАВЕН В НАЦИОНАЛНАТА БИБЛИОТЕКА „СВ.СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“

ИРИНА СИМЕОНОВА, БТА, 28.03.2023 Г.
СНИМКИ: МИНКО ЧЕРНЕВ

Изданието е дело на Съюза на тракийските дружества в България (СТДБ) и на Тракийския научен институт. Екипът, работил по него, е от 11 учени – историци, фолклористи, изследователи. Сред присъствалите на събитието бяха бившият служебен премиер Георги Близнашки, бившият заместник-министър на културата и заместник-кмет на Столичната община Тодор Чобанов, както и много общественици и учени. Модератор на събитието беше Иван Гранитски.

Гранитски отбеляза, че новото ръководство на СТДБ има изключително активна дейност не само в България, но и в чужбина – в Италия, Гърция, по отношение на възстановяване на паметници, свързани с тракийската кауза. Той отбеляза, че тази активна дейност не може да компенсира липсата на държавна политика.

Председателят на СТДБ **Красимир Премянов** отбеляза, че енциклопедия „Тракия“ е направена с усилията на патриоти. Той ги определи като алтруисти в своята професионална и обществена дейност. Премянов посочи, че са успели да преведат книгата на английски език и тя е стигнала до всички

възможни адресати – световните библиотеки, посолствата на страните от ЕС, и до страните, членуващи в Съвета за сигурност на ООН. Той обясни, че са направили това, за да не им дават „възможност да пренебрегват и да избягват тракийската тематика“. Нека да знаят каква съдба е била отредена на тези

хора, каза още той.

Премянов отбеляза, че Върховният комитет на СТДБ е приел позиция, която смятат да изпратят на управляващите българската държава – президентство, правителство, както и на ръководителите на парламентарни групи, когато се сформира новото Народно събрание. В нея се споменават всички важни акценти, на които разчитаме да се формира държавната политика за тракийските българи, посочи още той.

Ръководителят на Тракийския научен институт **проф. Васил Проданов** отбеляза, че каузата, с която е свързана тази енциклопедия в най-висока степен, е зависима от дейността на правителства, на интелектуалната публика, на международни организации. Ние винаги сме се стремили всячески да работим с тях, допълни той. Проданов посочи, че работата по създаването ѝ започва много отдавна, но за дълго време остава идея, заради липса на финансиране. Успели са да намерят известни средства от държавата за един том. По същество тя бе направена за време, за което нито една друга енциклопедия не е направена – горе долу за 7 – 8 месеца, от колектив от 11 души, разказа още Проданов. Той отбеляза, че в нея са включени 475 статии за организираното тракийско движение и основните фигури, участвали в него. Ръководителят на Тракийския научен институт отбеляза, че сега търсят средства за втори том.

Той каза, че най-важната причина да съз-

дадат тази енциклопедия, е да привлечат интереса на държавата към тракийския проблем и тя да се ангажира с решаването му. Проданов посочи, че тракийската проблематика липсва в нашите учебници и младото поколение знае малко за нея, а това е свързано с нашите корени и с нашето минало. За нас е изключително важно за това да се говори и да се пише, и поради тази причина една енциклопедия е изключително важно нещо, коментира още той.

За изданието говориха двама от авторите в него – **Стоян Райчевски** и проф. **Светлозар Елдъров**.

Стоян Райчевски изрази мнението си, че ще бъде много тъжно, ако остане само първият том. Той предложи да се направи представяне на книгата и в парламента, за да се привлече погледът на политиците към нея и проблемите. По думите му Тракия не е само национално-освободителни борби – тя е култура, общество, демографски проблеми.

Проф. Светлозар Елдъров отбеляза, че днес е голям ден за тракийската кауза. Това не е обикновена енциклопедия, това е книга от тракийци за тракийци, затова се стремиме да бъде достъпна за нашите читатели. От нея струи изворен български език, каза той и допълни, че би си позволил да нарече тази книга – „книга-хляб“, с който можеш да се наситиш и духовно, и познавателно.

Вечерта на Тракия е организирана от Съюза на Тракийските дружества в България, Столичната община и Съюза на офицерите и сержантите от запаса и резерва.

ПРЕЗИДЕНТЪТ СЕ СРЕЩНА С ПОБЕДИТЕЛИТЕ В НАЦИОНАЛНИТЕ УЧЕНИЧЕСКИ КОНКУРСИ „ЗАВРЪЩАНЕ КЪМ КОРЕНИТЕ“ И „ПО ОБРАТНИЯ ПЪТ НА ДЕДИТЕ НИ“

• Снимки: Пресцентър Президентство на Република България

Държавният глава Румен Радев се срещна с победителите от националните ученически конкурси „Завръщане към корените“ и „По обратния път на дедите ни“, организирани от едноименната тракийска инициатива с председател Божана Богданова, член на ВК на СТДБ.

Родолубието на младите българи гради достойното бъдеще на нашия народ. Това каза президентът Румен Радев по време на среща на „Дондуков 2“.

Пред държавния глава бяха изпълнени традиционни песни на тракийските българи и показана пъстротата на българската народна носия от региона на Тракия. Президентът Радев благодари на учителите на децата, под чието ръководство те развиват талантите си в областта на изкуствата и съхраняват в умовете и сърцата си спомените за своите предци.

„Знайте, че народ без корен, без родова и историческа памет, няма бъдеще. Вие ни давате вяра, че бъдещите успехи на България се случват, когато сме един до друг“, обърна

се към децата Румен Радев. Прогонени от своите земи, българите от района на Одринска Тракия се пръскаат из цяла България, но потомците им днес са тук заедно, отбеляза още държавният глава.

Румен Радев се запозна с фамилната история на дядо и неговия внук, чиито предци някога са били принудени да напуснат дома си и да търсят спасение в България. Държавният глава определи тези времена като период на изпитание и призова наследниците на тракийските българи да помнят страдалческия поход на дедите им към спасение, но и да не забравят техния непримирим дух, лоялност и обич към България.

„Големият и отворен свят днес предлага много възможности. Където и да работите или учите един ден, носете винаги България в сърцето си“, призова младите хора президентът.

В гр. Средец беше представена книгата на Божанка Николова „Тракия – легенда. Поглед назад във времето“

РАДКА СТОЯНОВА

Божанка Николова, председател на ТД „Лазо Лазов“, гр. Средец, представи своята книга „Тракия – легенда. Поглед назад във времето“.

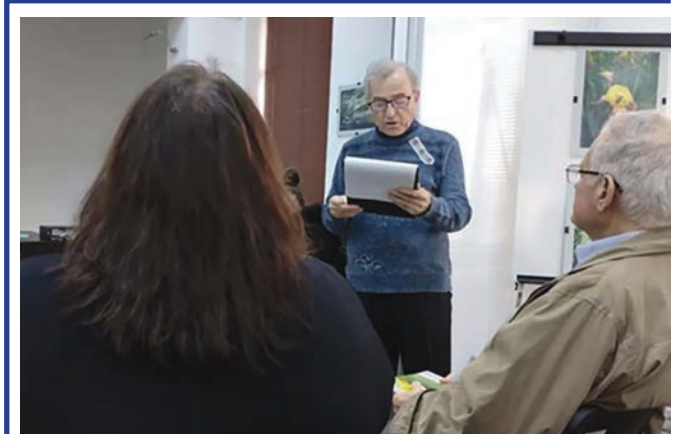
Гости на представянето бяха: Динко Цъцаров – председател на Общинския съвет, Денчо Михов – редактор в редакция „Либра Скорп Петра Лимоза – графичен дизайн, г-жа Данка Георгиева – директор на ДАА, гр. Бургас и г-н Димо Карабелов, член на Върховния комитет на СТДБ.

Станимир Димитров от отдел „Култура“ на Община Средец, представи книгата и даде думата на авторката. С развълнуван глас тя разкри мотивите, които са я накарали да напише книгата, за да събере в нея материалите от летописа на дружеството, които да останат за идното поколение. Ръководили са

я думите на големия тракиец д-р Стагат Апостолов: „Длъжни сме да знаем и да помним, да съхраним историческата памет на дедите ни!“ Читателите ще се убедят в това, защото книгата ще им припомни разнообразната дейност на дружеството за съхраняване и разпространяване на обичаите и традициите, оставени от нашите предци-тракийци.

Представянето на книгата завърши с изпълнения на женска формация „Странджански букет“. Прозвучаха песни, съпътствана от стихове и „Тъжна приказка“, която завършва така:

Тракия, Тракия, вечно ще повтаряме,
като изгубен и далечен стон.
Твоео име вечно благославяме
и до земята правим ти поклон.

ЗА ЛЕТОПИСНАТА КНИГА НА БОЖАНКА НИКОЛОВА „ТРАКИЯ – ЛЕГЕНДА. ПОГЛЕД НАЗАД ВЪВ ВРЕМЕТО“

ДИМО КАРАБЕЛОВ,
ЧЛЕН НА ВЪРХОВНИЯ КОМИТЕТ НА
СЪЮЗА НА ТРАКИЙСКИТЕ ДРУЖЕСТВА
В БЪЛГАРИЯ И НА РЕГИОНАЛНИЯ СЪВЕТ
НА ТРАКИЙСКИТЕ ДРУЖЕСТВА
В БУРГАСКА ОБЛАСТ

него, в миналото и днес. Това ѝ дава повод да напише тези страници.

Коя е Божанка Асенова Николова?

През месец април 2010 г. е избрана за председател на Тракийско дружество „Лазо Лазов“, потомка на тракийски бежанци. Родена е през 1944 г. Завършила Учителския институт „Христо Ботев“ в гр. Бургас. Работила е като детска учителка в училище „Св. св. Кирил и Методий“ и ОДЗ „Снежанка“ в гр. Средец, след което се пенсионира.

Уважаеми потомци на славни, тракийски родове от Източна и Беломорска Тракия,
„Тракия – легенда. Поглед назад във времето“. Така авторката Божанка Николова озаглавява тази летописна книга. Преценила е, че е необходимо да оставим написана част от историята на Тракийската организация в гр. Средец и някои от селата около

Продължава на 7-а стр.

ЗАСЕДАНИЕ НА ЦЕНТРАЛНОТО РЪКОВОДСТВО НА СТДБ

На 4 април 2023 г. на основание на чл.7/6/ Централното ръководство на СТДБ проведе заседание при следния ДНЕВЕН РЕД:

1. Награждаване на проф. д-р Тодор Кирев с медал „Капитан Петко войвода“ с лента във

връзка с неговия 90-годишен юбилей

2. Създаване на инициативен комитет за набиране на средства за бюст-паметник на отец Александър Чъкърък в двора на църквата „Св. Георги“ в гр. Одрин.

РЕШЕНИЯ:

1. По т. 1 ЦР на СТДБ реши проф. д-р Тодор Кирев, член на Върховния комитет, да бъде награден с медал „Капитан Петко войвода“ с лента във връзка с неговия 90-годишен

юбилей и за приноса му към тракийската кауза

2. По т. 2 се реши да бъде създаден инициативен комитет за набиране на средства и да бъде изграден бюст-паметник на Александър Чъкърък в двора на църквата „Св. Георги“ в гр. Одрин.

ЗЛАТЕН МЕДАЛ „КАПИТАН ПЕТКО ВОЙВОДА“ ЗА ПРОФ. ТОДОР КИРЕВ

На 13 април в салона на СТДБ председателят Красимир Премянов връчи на тракиеца-ветеран и член на ВК на СТДБ проф. Тодор Кирев най-високото отличие на Съюза – медал „Капитан Петко войвода“ с лента за големия му принос в отстояване на тракийската кауза и по повод на 90-годишния му юбилей. Той получи като подарък за рождения си ден и картина от художника Анатолий Станкулов.

Красимир Премянов предаде топлите и искрени пожелания на членовете на СТДБ към проф. Кирев и неговото семейство, което бе гост на тържеството.

Честито!

Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества в България и редакционната колегия на вестник „Тракия“ честитят на рождениците на Съюза през месец май:

Кирчо Терзиев – София	1 май 1957 г.
Проф. Васил Проданов – София	5 май 1946 г.
Светла Пълева-Вълкова – София	7 май 1958 г.
Донка Петрова – София	8 май 1960 г.
Стефан Начев – София	15 май 1958 г.
Недялка Михова – с. Осеново	18 май 1954 г.
Гено Пухов – Созопол	23 май 1965 г.
доц. Даниела Тонева-Жейнова – Варна	23 май 1976 г.
Донка Коюмджиева – Средец	29 май 1956 г.

ЗА ЛЕТОПИСНАТА КНИГА НА БОЖАНКА НИКОЛОВА „ТРАКИЯ – ЛЕГЕНДА. ПОГЛЕД НАЗАД ВЪВ ВРЕМЕТО“

Продължение от 5-а стр.

Със съпруга си Никола Николов са отгледали двама сина и се радват на порасналите вече три внука и една внучка.

Тази летописна книга е нов принос към историографията на прокудените тракийски българи и загасналите огнища след Преображенското въстание, Балканската и Междусъюзническата, и Първата световна война.

Книгата се явява като естествено следствие от повишения интерес напоследък на българското общество към отнетите български територии и съдбата на стотици хиляди тракийски бежанци, които са били принудени с огън и меч, с насилие да напуснат родните си домове, да оставят имоти и покъщнина и да бягат в разорената от войните България, където оцелелите от тях да градят дом и стопанство, и да живеят с надеждата да се върнат отново в отнетия роден край.

Такава е съдбата на всички бежанци от Източна и Беломорска Тракия, отседнали в Карабунар и околните села.

Първата стъпка, която предприема правителството, е да се заселят бежанците от Източна Тракия възможно най-близко до

родните им места. Изтощени до край и отчаяни до смърт те са настанени в Средец и селата в близост до българо-турската граница.

До 1926 г. в Бургаски окръг възникват нови 21 бежански села, в които са настанени 29 882 души, а в градовете – 24 299. Заселени всичко – 65 604 тракийски бежанци и започнали градежа с голи ръце и български дух.

Похвална е инициативата на Божанка за написването на книгата. Тя поема кръста и високата отговорност да оправдае доверието на по-младите, които очакват точно от нея да осъществи желанието им да се възкреси миналото на предците им. Освен личните срещи и интервюта, тя ползва и много материали от архивите и издания на различни автори и подадени информации. Успяла е да събере и обобщи наличните сведения в историческата ни литература за бежанците – тракийски българи.

Тази книга не е само увличащ и прочувствен разказ за съдбата на бежанците и заселването им тук. Художественият изказ обединява всичко в рамките на събитията от миналия век, родени в тревожната и героична освободителна епоха. Разказът на авторката не е само плод на лични подбу-

ди, но и на поръчение, изразяващо почит и любов към предците.

Тази летописна книга не може да се възприеме като единичен случай от историята, защото изживените терзания, описаните събития, обкръжаващата среда на последващите поколения са една вълнуваща реалност, обобщение за съдбата на хилядите прокудени тракийски българи-бежанци.

Тази тракийска история, която днес е пред нас, е свидетелство за родолюбието на българите и тяхната устойчивост, кураж и вяра, за упоритостта, трудолюбието и моралните устои, които се предават от поколение на поколение. Напомнянето за тях чрез поведението на потомците е принос към доказателствата за наличието на този български народ като цяло.

Авторката заявява, че осъзнаването на родовата принадлежност, означава не само почит и носталгична уважителност, а и задължението да съхраним доброто и градивното, и да се изиявим като достойни труженици в съвременното развитие.

И накрая, книгата, написана от Божанка Николова допълва с нови сведения краеведската и историческата ни литература за

тракийските българи, с което прави забележителен принос за документирането и възкресяването по този начин за бъдещото поколение на едно българско пространство, унищожено по волята на неблагоприятната към нас българите историческа съдба, поради егоизма на съседи и цинизма на Великите сили, чертали следвоенните граници на балканските народи, съобразявайки се само със своите интереси.

В този смисъл книгата на Божанка Николова е принос и към общобългарската история, която се обогатява постоянно от всеки един нов камък, положен в нейния градеж.

И накрая няколко цитата от изявени българи, потомци на тракийски бежанци.

„Историята е учителка в живота. Тази римска максима е актуална и днес!“, проф. Божидар Димитров

„Защото един народ, който няма история – не е народ!“, д-р Стамат Апостолов

„Народ без история е като дърво без корен!“, отново д-р Стамат Апостолов

„Който не е отнякъде, значи е отникъде!“, проф. Тончо Жечев.

Поздравения и честито!

29 март 2023 г.

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А, тел.: 02/987 48 96 Печат: НЮЗПРИНТ ЕООД

Абонирайте се!

Каталожен номер

759

Издава: Върховният комитет

Редакционна колегия: Главен редактор д-р Ваня ИВАНОВА, чл.-кор. на БАН проф. Васил ПРОДАНОВ, чл. кор. на БАН Иван ГРАНИТСКИ, д-р Динко СТРАНСКИ, Мария БОЖКОВА, Хубен СТЕФАНОВ; [Тодор КОРУЕВ] Дизайн: Мария БУДЕВА; e-mail: stdb_sofia@abv.bg, факс: 02/987 57 53

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC: STSABGSF
Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

КОРЕСПОНДЕНТИ: Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) – 076/60 13 67; Димитринка СМОЛЕВА (София) – 02/412 12 36, 0886 746 044; Златка Янева (Сливен) – 0897601560; Анета Георгиева (Хасково) – 0894 044 420; Веска Ламбова (Шумен) – 0877 71 85 03; Мария ИВАНОВА (Ямбол) – 046/66 35 40

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

СТРАСТНАТА СЕДМИЦА В ОДРИНСКО

КОНСТАНТИН ПЕТКАНОВ,
СП. „БЪЛГАРСКА РЕЧ“, 1936 Г.

Българите, които масово населяваха селата в Тракия – Одринско, там на мястото си бяха много набожни. Вярата им в Бога бе най-висшата нравственост, до която човек може да се доближи. И всичките си надежди те градяха на Бога – Той им бе упование и крепост в робството и Той ги вдъхновяваше за борба срещу тиранията на неверниците.

Освен това, в тая област бе запазена здраво и крепко старата традиция на българските черковници, които тъй упорито и със себеотрицание водиха черковно-училищните борби за самостоятелни български черкви и училища.

Тази борба дотолкова ги бе калила и отделила от официалната отоманска власт, че във всяко българско село селяните си имаха свои неписани закони, свои наредби, по които строго се движеше животът им. Главната ос, около която се движеше нравствено-духовният живот на българското село в Тракия, бе църковно-училищното настоятелство, а над него неговият постоянен председател – свещеникът.

Черквата издържаше училището. Нейният дискос събираше парите за нуждите на училището. Свещеникът бе съвестта на селото – той съдеше постъпките и престъпленията от гледище на религията. И той отсъждаше и налагаше наказанията, отлъчване от черква, непричестяване, некръщаване на децата, невенчаване и неизвършване на черковните треби. Дори когато някой мъж или жена извърши углавно престъпление, селото предпочиташе то да накаже престъпника, отколкото да го предаде на турската власт.

Естествено е, че при подобно отношение на българина към религията тя става изходна точка в неговия живот и е солта във всички негови нравствено-духовни прояви.

Черквата беше всичко, и до нея, в нейния двор – училището. Във всяко село имаше черква, съградена от щедрите дарения на самите селяни и от личното им участие в грубата работа за изграждането. Тя бе светилникът, който хвърляше сянка върху червения полумесец, а нейната камбана оспорваше на насилниците синьото небе, което истински господаруваше над тучните и благоприятни ниви на златна Тракия.

Камбаната, тя бе най-интересното действащо лице през Страстната седмица в Тракия. Тя бе благовестителката на българина, прозвънила за човешина и духовна сила над плодородната равнина. Всички – домакините, орачите, копачите и децата – винаги се питаха: Удари ли камбаната?

Когато нейният звън се понесе над селските покриви и се разлее из полето, всеки работник из нивите приема нейния звън като велико освобождение и се чувства щастлив, че работи земята, и силен, че е неин призван господар и владетел.

Няма да преувелича, ако кажа, че Страстната седмица е запечатана дълбоко в сърцето на тракийския българин от камбанния звън.

Селото тъй се усмирява и заглъхва, че струва ти се, всичко е небе, всичко е слънце и въздух на тоя свят. Жените започват чистенето на къщата, а мъжете отиват кротко на работа и рано се връщат, извикани пак от гласа на камбаната.

Къщната работа трябва да бъде свършена най-късно до сряда. През това време стениите са боядисани, чергите изтупани, дрехите изпрани.

В сряда деца отиват от къща на къща и събират яйца за църквата. Тия яйца се боядисват и на Великден – на второ Възкресение – свещеникът ги раздава от дверите на богомолците.

Яйцата, както и навсякъде, се боядисват в

четвъртък преди обяд. Първото червено яйце се търка за здраве по бузичките на децата и се поставя на иконостаса.

След свършване на къщната работа и с настъпване на Великия четвъртък, започва един съвсем нов живот в селото. Тишината става още по-пълна. Струва ти се, че всички – и хора, и добитък, кучета и кокошки са се смирили. И самото слънце, което грее над къщите, е огромно и възпалено, сякаш голямото му око е пълно със сълзи.

Всички търсят свещи. Едни купуват бели спермацетови свещи, завити на кълбо и толкова дълги, че подобна свещ стига за през всичките дни на Страстната седмица, дори се пази и за следната година, а други сами си правят свещи от пчелен восък.

С първия мрак камбаната бавно прозвучава, навлиза из ометените дворове и отваря вратите. Всички тръгват за черква, за да чуят 12-те евангелия. Черквата е пълна, свещите горят, и богомолците са се превърнали на слух – слушат за страданията на Христа, правят поклони и шепнат най-нежни думи за Сина Божий, като милинкий Боже, сладкият Христос, горкичката му майка и др. Най-тържествена е минутата, когато се изнася разпятието от олтаря.

Свещеникът пее с висок глас, бавно и ясно великата свършена като поезия песен „Днес висить на дравле“ и обикаля из черквата с разпятието.

Всички бързат да се докоснат до кръста, а когато свещеникът го остави на дървената поставка сред черквата, всички се втурват да палят свещи и да целуват пригвоздените крака на Исуса и ръцете на двете опечалени жени, които са поставени от двете страни на кръста. Черквата свършва към полунощ и всички се връщат по домовете си със запалени свещи и мълчаливи, натъжени.

Разпятието е оставено в черквата и то трябва да се пази, затова на другия ден – на Великия петък – децата, главно момичетата и някои болни и стари жени, отиват в черквата, остават да спят, да пазят разпятието и да дочакат надгробното пеене, след като ще стане и погребението на Исуса.

През това време децата са господари на черквата. Докато възрастните коленичат пред разпятието, децата тичат из черквата и се карат за места – кой къде да спи. Щом

се смрачи, и из черквата се посылат черги, всички лягат, но никой не заспива. На всички очите са насочени в плахите светлини на кандилата и на дебелите свещи, и болните очакват с дълбока вяра чудото на Спасителя – изцеление от болестта.

Към полунощ камбаната събужда селото. Нощта бавно разбужда черната си забрадка и става толкова млечно бяло, че превръща звъна на камбаната в малки огнени езичета, сякаш са паднали от небето, за да запалят свещите на богомолците, които отиват на погребението на дядо Господ.

Селото е тихо, въздухът е чист и пропуска гласовете като ясни звуци. Черквата отново се изпълва със селяни. Започва опелото на Христа. Всички очакват песните, които оплакват. Она, който беше Животът и който легна в гроба. В тоя молитвен час учениците, за радост на своите родители, изпяват „Всичките родове“. По-късно свещеникът застава на дверите и съобщава на богомолците, че кръстът се продава. Започва наддаването.

И тук се проявяват характерите на селяните. Някой от богатшите ще даде сто гроша, за да носи кръста при трикратно обикаляне на черквата, но неочаквано и за изненада на всички ще се обади беден овчар или орач и с треперещ глас ще даде сто и двадесет гроша. Със щедростта си ще огорчи селските богаташи и той ще понесе разпятието...

След „продаването“ на кръста, начело на певците и свещеника, разпятието се понася от избрания, и всички обикалят черквата и символизират погребението на Спасителя! След погребението се връщат отново в храма – гроба на Исуса.

След свършването на черквата, на разсъмване, селяните се пръскат из улиците. Сега свещите им са по-ярки. Небето е по-чисто, звездите са ясни, а гласовете бодри и наситени със скрита радост.

Великата събота започва при друго настроение. Слънцето изведнъж се вдига нависоко, събужда пчелите, птиците и всичко живо. Гласовете на хората са по-плътни, и не са толкова загрижени лицата на стопаните. Никой не отива на работа. Мъжете изкарват добитъка на двора и го решат. След тая продължителна оборка, изкарват го на водопой

и високо приказват за посевите, за лозята.

Съботата е най-дългият ден от Страстната седмица. Строгий пост е изгладил децата, пък и не само тях, и всички следят бавния път на слънцето. Овчарите докарват агнетата и ги заколват. Сръчните домакини приготвяват печениците. Опалват се печите. Съседите събират в една пещ печениците си, замесват кал, залепват вратата и се пръскат.

Надвечер улиците на селото се оживяват. Момите и невестите нарамват бели менци и отиват за вода от сладките кладенци. Смеховете са безпричинни, радостни и непрекъснати. Момците също кръстосват улиците, пресрещат момите и от далече стоят и гледат към сладките кладенци.

През целия съботен ден жените отиват за цветя от гроба на Исуса. Всички целуват плащаницата и минават под гроба за здраве. Лалета, кандилки, зюмбюли, пилюк, кефере и разни други цветя са увити около обръчите на гроба.

С вечерния мрак селото веднага млъкна. Всички се прибират, лягат гладни и заспиват. След полунощ, към един часа, камбаната проехтява тържествено, радостно. Дохожда часът на Възкресението. Всички са на двора. Дърветата ухаят, звездите трептят от радост. Христос възкресе! И започва адски гърмеж. Гърмят пушки, пищови и забранените револвери, обажда се и бунтовната кримка, чукат се червените яйца.

След обед пак всички са на черква – за второто Възкресение. Сега пък се продава възкресението. След продажбата всички богомолци излизат и тръгват през селото, минават през хорището, забират младите и излизат на полето. Тръгват през нивите и обикалят цялото село с възкресението и кръстовете. Желязно и дървено клепало непрекъснато бият пред шествието и го водят.

Момите и момците в най-нови премени се пръскат из нивите, берат кадънки, синчец, кичат се и се радват на широките буйни ниви, на сочните класове.

В тоя ден цялото поле е пременено, а хората чисти и радостни се чувствуват тъй привързани към земята, която работят и която ги храни, щото забравят, че не са свободни, а черни роби. В тоя ден вярата в Бога ги е наистина освободила.